

Riksbankens företagsintervjuer

SEPTEMBER 2011

■ Riksbankens företagsintervjuer i september 2011

Avvaktande konjunkturläge och hög beredskap

Riksbankens företagsintervjuer i september 2011¹ visar att konjunkturläget är fortsatt bra men också att osäkerheten är stor om den framtida utvecklingen. Den senaste tidens oro i omvärlden märks ännu inte som en faktisk nedgång i företagens verksamhet men man håller hög beredskap. Sammantaget är förväntningarna om konjunkturutvecklingen framöver pessimistiska.

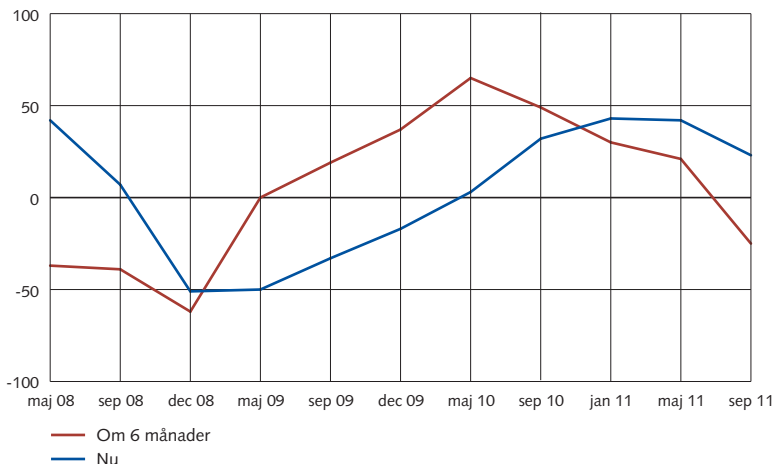
Överlag uppger företagen att de idag är bättre finansiellt rustade att möta en nedgång än vid krisen 2008. Man har också skaffat sig större flexibilitet för att möta variationer i efterfrågan. Företagens planerar att höja priserna i ungefär samma takt som vid föregående undersökning i maj. Den främsta anledningen till prisökningarna är att insats- och materialkostnader har stigit.

Konjunkturläget i september bedöms i stort vara bra, även om utvecklingen har dämpats något jämfört med maj (se diagram 1). Industriföretagen har resultatmässigt några mycket bra kvartal bakom sig och ett företag sammanfattade den senaste tidens händelser med "Det är emellertid så att vi ännu inte ser skynten av den nedgång man väntar på".

---

¹ Huvuddelen av intervjuerna genomfördes 29/8-9/9. Antalet intervjuade företag var 40 och liksom tidigare var det de största företagen som intervjuades. Antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen var ca 250 000.

Diagram 1. Konjunkturläget nu och om ett halvår
Nettotal

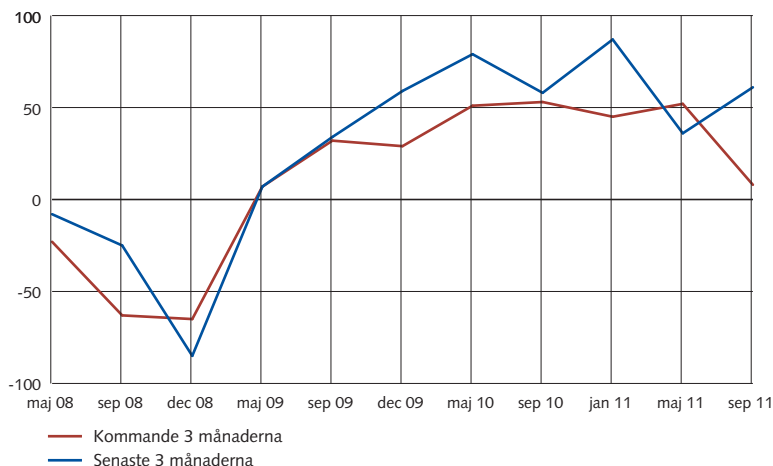
Anm. Viktade nettotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Frågan avser företagets bedömning av konjunkturläget nu och om sex månader. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen svar att konjunkturläget är (förväntas bli) bra (bättre) respektive dåligt (sämre).

Produktionsvolymen har det senaste kvartalet ökat i långsamma takt jämfört med i maj och lagren anses som något för stora, även om det inte förefaller vara något större problem i dagsläget. Ordergången hos industriföretagen har fortsatt att öka sedan i maj och det är bara enstaka företag som anger en försämring i orderböckerna under sommaren (se diagram 2). De svenska exportföretagen ser en fortsatt ökning i efterfrågan från omvärlden även om den mycket starka uppgången på marknader som Kina och Brasilien nu har mattats av något. Efterfrågan från Ryssland, delar av Latinamerika samt Öst- och Centraleuropa har fortsatt att öka medan efterfrågan från USA och Västeuropa tenderar att utvecklas svagt.

Synen på konjunkturläget är väsentligt annorlunda inom handeln där mer negativa bedömningar görs. I maj förväntade sig företagen inom handeln en god utveckling under sommaren som sedan inte förverkligades och flera företag menar att konsumtionen bromsat in. En kommentar var "Det är väldigt trögt i marknaden. Ja, nu är det dåligt". Den vikande försäljningen har också gett upphov till en viss ofrivillig lageruppbbyggnad.

Byggbranschen vittnar däremot om ett fortsatt bra konjunkturläge till följd av en stor orderstock. Det som har förändrats sedan maj för byggbranschen är att utvecklingen på bostadsmarknaden blivit något svagare vilket bland annat medför att det idag tar längre tid att sälja färdigställda bostäder än tidigare.

Diagram 2. Ordergång
Nettotal

Anm. Viktade nettotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Frågan avser ordergången inom industrin och byggsektorn de senaste tre månaderna och en bedömning av utvecklingen de kommande tre månaderna. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen svar att ordergången har ökat respektive minskat, eller förväntas öka respektive förväntas minska.

Utsikterna för konjunkturläget om sex månader förväntas bli påtagligt sämre än i dag men många företag tillägger att det är ett mycket svårbedömt läge. Företagen noterar en avvaktan hos kunderna: "Det känns som om många sitter och väntar", "Folk är nervösa och ser över sin konsumtion och våra kunder ser över sina lager" var några av kommentarerna från industrin. Industriföretagen räknar med att denna avvaktan kommer att avspegla sig i ordergången det kommande kvartalet (se diagram 2) men man säger också att det är först senare under hösten som det går att se vart utvecklingen egentligen är på väg. Enligt handeln kommer konjunkturläget att fortsätta vara dåligt och en kommentar var: "Jag tror att det kommer att bli en jättetuff höst".

"FOTEN NÄRA BROMSEN"

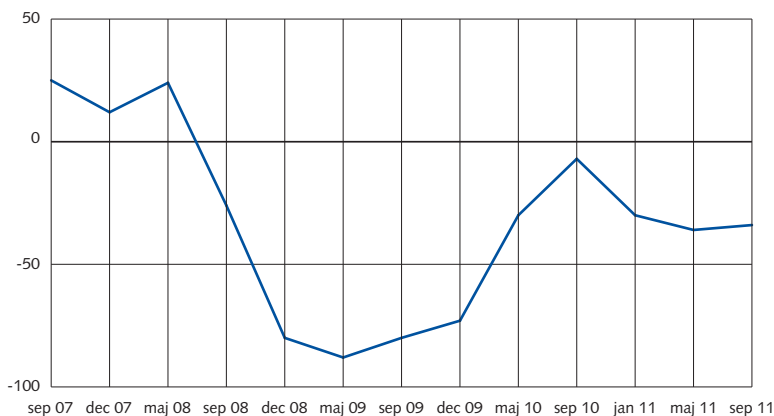
Företagen ser påtagligt ökade omvärldsrisker och uppfattar nu riskerna som avsevärt större än tidigare.² Det är framförallt riskerna förknippade med den statsfinansiella situationen i Europa och USA och dess spridningseffekter som oroar. De statsfinansiella problemen ökar osäkerheten och kan leda till en minskad efterfrågan. Flera företag ser paralleller med situationen hösten 2008 men menar att utgångsläget idag är bättre genom att de förstärkt sina balansräkningar samt sin förmåga att anpassa personalstyrkan. "Flexibilitet är viktigt" var ett företags konstaterande om behovet av att snabbt kunna anpassa sig i en osäker omvärld.

2 Denna fråga har ställts i undersökningen från och med maj 2010.

LITET BEHOV AV UTÖKAD KAPACITET

Generellt bedöms det inte råda brist på vare sig arbetskraft eller ledig produktionskapacitet. Situationen är i stort sett oförändrad jämfört med i maj (se diagram 3). Bristen på kvalificerad arbetskraft ses i allmänhet inte som besvärande förutom i vissa branscher och yrken.

Diagram 3. Indikator på lediga resurser
Nettotal

Anm. Indikatorn på lediga resurser baseras på två olika frågor: Industriföretagen fick frågan: Hur är möjligheterna att hantera en oväntad ökning av efterfrågan? Stora svårigheter, vissa problem eller inga svårigheter. Övriga sektorer fick frågan: Råder det brist på arbetskraft? Ja eller nej. I indikatorn ovan har svaren från dessa två frågor kombinerats med viktade andelar som baseras på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

Några industriföretag säger att de visserligen använder en stor del av den tillgängliga kapaciteten, men att den förbättrade flexibiliteten gör det lättare att anpassa produktionen till efterfrågan.

Industrins investeringar fortsätter att öka om än inte i samma takt som i maj. Den vanligaste kommentaren om investeringsplanerna är att de ligger fast sedan tidigare och planerna har inte påverkats av några svårigheter med finansieringen. I enstaka fall nämns risk för neddragningar i investeringarna om efterfrågan skulle minska markant.

Industrin fortsätter att investera för att i första hand effektivisera eller omstrukturera och för att ersätta försliten utrustning medan investeringar mer undantagsvis görs för att utöka kapaciteten. I och med att det fortfarande finns ledig kapacitet är inte heller behovet av utbyggnad påträngande.

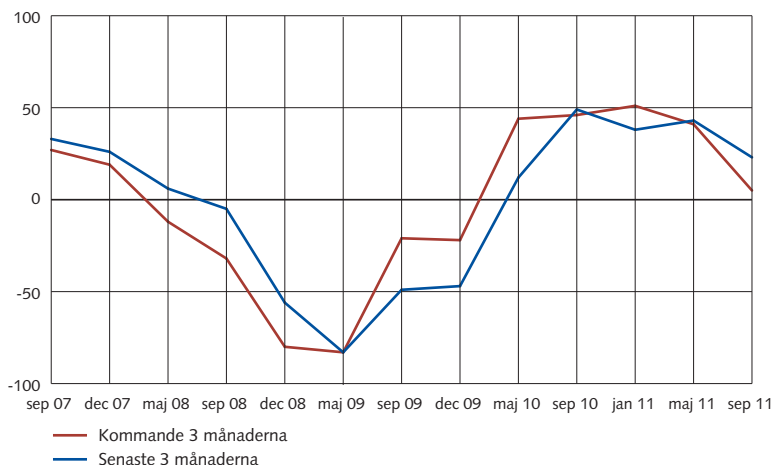
Bilden av långsamt fallande investeringar bekräftas av kommentarer från byggföretagen. På kort sikt ser de endast små förändringar i byggaktiviteten, men samtidigt noterar de en tendens till försiktighet hos sina kunder i diskussioner om nya uppdrag.

ALLT FÄRRE FÖRETAG PLANERAR FÖR NYREKRYTERING

Under sommaren har företagen börjat dra ned på anställningstakten. Anställningsplanerna för de kommande tre månaderna visar att takten väntas avta ytterligare och att antalet anställda kommer att vara i stort sett oförändrat (se diagram 4). Den nuvarande arbetsstyrkan är också ofta lagom i förhållande till produktion och försäljning.

Den största omsvängningen i anställningsplaner jämfört med i maj har skett inom handeln. Från att ha haft för avsikt att öka personalstyrkan planerar man inte längre för någon ökning som en anpassning till vikande försäljning.

Diagram 4. Sysselsättning
Nettotal

Anm. Viktade nettotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Frågan avser företagens bedömning av sysselsättningen de senaste och de kommande tre månaderna. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen svar att sysselsättningen ökat (förväntas öka) respektive minskat (förväntas minska).

Även bland byggföretagen märks en tydlig dämpning av anställningsbehoven och de uppger inte heller en lika stor brist på arbetskraft som de gjort tidigare.

BALANSRÄKNINGARNA HAR STÄRKTS

Tillgången till extern finansiering är något sämre sedan undersökningen i maj men den är inget avgörande problem.

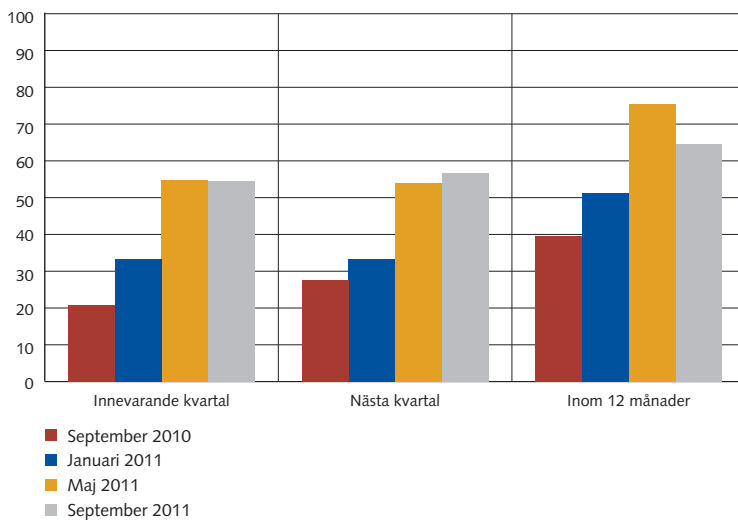
Många av företagen anser att de står bättre rustade idag än vid krisen 2008. En förbättrad lönsamhet under de senaste åren har förstärkt balansräkningarna. Det gör att man i högre grad kan finansiera sin verksamhet själva samtidigt som det underlättar när man behöver ta upp nya lån.

Flertalet av de stora exportföretagen inom industrin säger sig i nuläget inte ha några svårigheter att låna pengar, men det finns farhågor om att klimatet på finansieringsmarknaden kan förändras mycket snabbt. Ett av de stora verkstadsföretagen uttrycker det så här: "Det värsta som kan hända är att vi får en kredittätstramning av det slag som vi såg efter Lehmankraschen".

PRISTRYCKET I STORT OFÖRÄNDRAT

På samma sätt som i maj planerar en majoritet att höja sina priser framöver (se diagram 5). För innevarande kvartal och för nästa kvartal gäller detta för något fler än vartannat företag medan ännu fler avser att höja sina priser kommande tolv månader. Jämfört med situationen för ett år sedan är det väsentligt fler som nu planerar för prishöjningar. Förändringarna i planerna sedan maj är emellertid små, även om det nu är något färre företag som avser höja priserna på ett års sikt.

Diagram 5. Andel företag som avser höja priserna
Andelar i procent

Anm. Staplarna visar andelen företag som (netto) tänker höja sina priser under innevarande eller nästa kvartal, eller under de kommande tolv månaderna, uttryckt i procent. Diagrammet visar viktade andelar som baseras på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

Många företag har reservationer kopplade till planerna på prishöjningar. Flera företag uttryckte detta med formuleringar som "Detta är våra planer, men det kan bli svårt om oron för konjunkturläget består". Styrkan i dessa reservationer är starkare nu än i maj.

Kommentarer från dagligvaruhandeln indikerar dock relativt tydligt att priser för livsmedel kommer att stiga. Internationella pris-

höjningar på livsmedel som skett tidigare uppges ännu inte ha fått fullt genomslag i Sverige, delvis på grund av att den svenska kronan förstärktes under våren. Om inte kronan förstärks ytterligare förväntas nu en succesivt höjd prisstegringstakt på livsmedel.

Från företag inom sällanköpshandeln är kommentarerna ofta av annat slag. Det är ganska vanligt att man befarar prissänkningar beroende både på en intensiv konkurrens och svag efterfrågan.

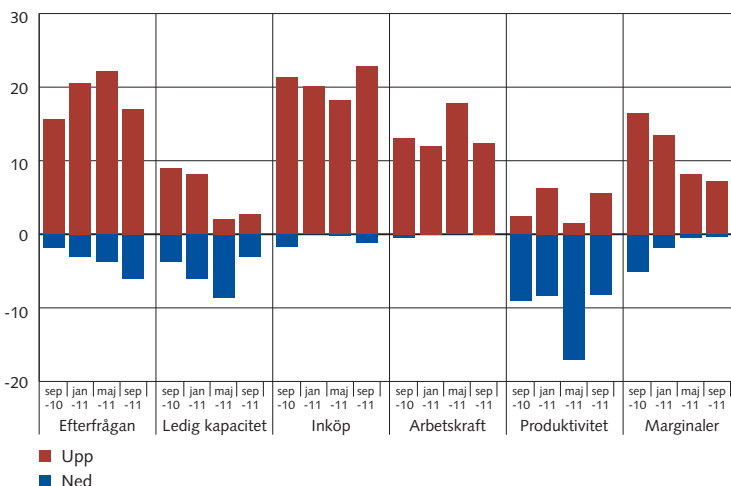
STIGANDE INKÖPSKOSTNADER MOTIV FÖR PRISHÖJNINGAR

Liksom vid föregående undersökningar är det efterfrågan och höjda inköpskostnader som är de vanligaste orsakerna till att företagen planerar höjda priser under det kommande året (se diagram 6). Därutöver hänvisar flera företag till stigande arbetskraftskostnader och behov av förbättrade marginaler, medan andra ser en god produktivitetstutveckling som ett skäl till att avstå från prishöjningar.

Andelen företag som planerar prishöjningar motiverade av höjda inköpskostnader är högre än i maj och till detta bidrar detaljhandeln. Denna tendens kan bero på ett kvarstående behov av att kompensera sig för tidigare prishöjningar på de internationella råvarumarknaderna.

Oron för en svagare konjunkturutveckling har fått företagen att i minskande utsträckning uppges efterfrågefaktorer som orsak till prishöjningar. Relativt fler än tidigare säger också att en svag efterfrågan motiverar prissänkningar. Det senare gäller särskilt sällanköpshandeln.

Diagram 6. Orsaker till prissättningen kommande tolv månader
Faktorernas andel i procent

Anm. Staplarna visar de relativa andelarna för de olika faktorer som påverkar priserna uppåt eller nedåt på tolv månaders sikt uttryckt i procent. Andelarna är viktade med hänsyn till antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

Färre företag hänvisar till stigande kostnader för arbetskraften som ett skäl till prishöjningar jämfört med i maj. Företagen förväntar sig visserligen att lönerna kommer att öka snabbare än tidigare under de kommande tolv månaderna, men dessa förväntningar har dämpats något sedan i maj. Det är främst inom industrin och byggsektorn som färre nu hänvisar till stigande lönekostnader som skäl för prishöjningar, medan företagen inom handeln hänvisar till lönekostnaderna i ungefär samma utsträckning som tidigare.

Några företag, företrädesvis inom handeln, pekar på andra faktorer än de ovan redovisade som viktiga för prisutvecklingen de kommande tolv månaderna. Den främsta kompletterande faktorn är att konkurrensen ökat och att detta kan antas komma att hålla tillbaka prisutvecklingen.

Sveriges riksbank
102 37 Stockholm

Tel 08-787 00 00
Fax 08-21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se